

Του ίδιου

*

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1941-1971

(Θεσσαλονίκη 1971, «Πλειάς» 1976, «Πλειάς» 1984, «Στιγμή» 1985, «Νεφέλη» 2000)

ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΚΑΤΑ

(Θεσσαλονίκη 1965)

ΑΝΤΙΔΟΓΜΑΤΙΚΑ

(«Πλειάς» 1978, 1984, «Στιγμή» 1985)

ΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ '68-'69

(«Πλειάς» 1979, 1984, «Στιγμή» 1985, «Νεφέλη» 2000)

ΤΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ

(«Στιγμή» 1985)

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΜΑΝΟΥΣΟΣ ΦΑΣΣΗΣ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

Μία πρώτη απόπειρα κριτικής προσέγγισης

(πεζογραφία)

(«Στιγμή» 1987)

V.Γ.

(«Νεφέλη» 1992)

Η ΧΑΜΗΛΗ ΦΩΝΗ

Τα λυρικά μιάς περασμένης εποχής στους παλιούς ρυθμούς —

μιά προσωπική ανθολογία του Μανώλη Αναγνωστάκη

(«Νεφέλη» 1990)

Μανώλης Αναγνωστάκης

ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1941-1971

Ἐποχές - Ἐποχές 2 - Παρθένες

Ἐποχές 3 - Ἡ Συνέχεια - Ἡ Συνέχεια 2

Ἡ Συνέχεια 3 - Ὁ Στόχος

Σ.Σ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΘΗΝΑ 2000

ΕΠΟΧΕΣ

Σταύρος Γουρής μου

XL-A-SF
19-05

Masarykova univerzita	
Filozofická fakulta, Klasická studia	
Prir.č.	
Sign.	
Syst.č.	

842950

Θά' ρθει μιὰ μέρα πού δὲ θά' γουμὲ πιά τί νὰ ποῦμε
Θὰ καθόμαστε ἀπέναντι καὶ θὰ κοιταζόμεστε στὰ
μάτια

· Ἡ σιωπὴ μου θὰ λέει: Πόσο εἶσαι ὁμορφη, μὰ δὲ
βρίσκω ἄλλο τρόπο νὰ σ' τὸ πῶ
Θὰ ταξιδέψουμε κάπου, ἔτσι ἀπὸ ἀνία ἢ γιὰ νὰ
ποῦμε πὼς κι ἐμεῖς ταξιδέψαμε.

· Ὁ κόσμος ψάχνει σ' ὅλη του τὴ ζωὴ νὰ βρεῖ του-
λάχιστο τὸν ἔρωτα, μὰ δὲ βρίσκει τίποτα.

Σκέφτομαι συχνὰ πὼς ἡ ζωὴ μας εἶναι τόσο μικρὴ
πού δὲν ἀξίζει κανὲν νὰ τὴν ἀρχίσει κανεὶς.

· Ἀπ' τὴν Ἄθινα θὰ πάω στὸ Μοντεβίδεο ἴσως καὶ
στὴ Σαγκάη· εἶναι κάτι κι αὐτὸ δὲν μπορεῖς
νὰ τὸ ἀμφισβητήσεις.

Καπνίσαμε —θυμῆσου— ἀτέλειωτα τσιγάρα συζη-
τώντας ἓνα βράδυ
—Ξεχνῶ πάνω σὲ τί— κι εἶναι κρίμα γιὰτὶ ἦταν
τόσο μὰ τόσο ἐνδιαφέρον.

Μιὰ μέρα, ἂς ἦτανε, νὰ φύγω μακριά σου ἀλλὰ κι
ἐκεῖ θὰ ῥθεις καὶ θὰ μὲ ζητήσεις

Δὲν μπορεῖ, Θεέ μου, νὰ φύγει κανεὶς ποτὲ μοναχός
του.

Τὸν πρῶτο Μάρτη, στὸν πόλεμο, γνώρισα ἓναν
Ἑγγλέζο θερμαστή

Πού μοῦ διηγήθηκεν ὀλόκληρη τὴν ἱστορία τοῦ
Σάμ Ντέυλαν

«Εἶναι ἀργά» μοῦ εἶπε κάποτε «θὰ ἔπρεπε πιά νὰ
πηγαίνουμε

Μὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη ἐπιτέλους νὰ κλαῖτε τόσο
πολύ γιὰ ἓναν ἄνθρωπο πού σκοτώθηκε.

Πέθανε στὴν ἀγκαλιά μου καὶ ψιθύριζε ἓνα γυναι-
κεῖο ὄνομα

Εἶναι πολὺ γελοῖο νὰ πεθαίνεις καὶ νὰ ψιθυρίζεις
ἓνα γυναικεῖο ὄνομα».

Τὸ μούτρο του ἄσπριζε παρῆξενά. Ἦστερα δὲν τὸν
ζαναεῖδα.

Δρόμοι παλιοὶ ποῦ ἀγάπησα καὶ μίσησα ἀτέλειωτα
 Κάτω ἀπ' τοὺς ἴσκιους τῶν σπιτιῶν νὰ περπατῶ
 Νύχτες τῶν γυρισμῶν ἀναπότρεπτες κι ἡ πόλη
 νεκρή

Τὴν ἀσημαντὴ παρουσία μου βρῆσκα σὲ κάθε γωνιά

Κάμε νὰ σ' ἀνταμώσω, κάποτε, φάσμα χαμένο τοῦ
 πόθου μου

Κι ἐγὼ ξεχασμένος κι ἀτίθασος νὰ περπατῶ κρα-
 τώντας

* Ἀκόμα μιὰ στίθα τρεμόσβηστη στὶς ὑγρές μου πα-
 λάμες.

(Καὶ προχωροῦσα μέσα στὴ νύχτα χωρὶς
 Νὰ γνωρίζω κανένανε κι οὔτε
 Κανέναν μὲ γνώριζε).

Κάτω ἀπ' τὰ ροῦχα μου δὲ χτυπᾶ πιά ἡ παιδική
 μου καρδιά

Δησιμόνησα τὴν ἀγάπη πού 'ναι μόνο ἀγάπη
 Μερώνυχα νὰ τριγυρνῶ χωρὶς νὰ σὲ βρῆσκα μπρο-
 στά μου

* Ορίζοντα λευκὲ τῆς ἀστραπῆς καὶ τοῦ ὄνειρου
 Ἔνωσα τὸ στήθος μου νὰ σπάζει στὴ φυγῇ σου

Ψυχὴ τῆς ἀγάπης μου ἀλήτισσα
 Λεπίδι τοῦ πόθου μου ἀδυσώπητο
 Νικήτρα μονάχη τῆς σκέψης μου.

I

Σε δύο λεφτά θ' άκουστεί το παράγγελμα «Έμ-
πρός»
Δέν πρέπει να σκεφτεί κανένας τίποτ' άλλο
'Εμπρός ή σημαία μας κι έμεις έφ' όπλου λόγχη
από πίσω
'Απόψε θα χτυπήσεις άνελέγητα και θα χτυπηθείς
Θά τραβήξεις μπροστά τραγουδώντας ρυθμικά έμ-
βατήρια
Θά τραβήξεις μπροστά που μαντεύονται χιλιάδες
άνησχα μάτια
'Εκεί που χιλιάδες χέρια σφίγγονται γύρω από
μι' άλλη σημαία
'Ετοιμα να χτυπήσουνε και να χτυπηθούν.

Σ' ένα λεφτό πρέπει πια να μάς δώσουν το σύν-
θημα
Μια λεζούλα μικρή μες στη νύχτα, που σε λίγο
εξάσια θα λάμψει.

(Κι έγω που 'χω μια ψυχή παιδική και δειλή
Που δε θέλει τίποτ' άλλο να ξέρει άπ' την άγάπη
Κι έγω πολεμώ τόσα χρόνια χωρίς, Θέ μου, να
μάθω γιατί

V

Χαρά, Χαρά, ζεστή άγαπημένη
Τραγούδι άστέρειντο σε χείλια χμαιρικά
Στά γυμνά μου μπράτσα το είδαλό σου συντρίβω
Χαρά μακρινή, σαν τη θάλασσα άτέλειωτη
Κουρέλι άκριβό της πικρής άναζήτησης
'Ασε να φτύσω το φαρμάκι της ψεύτρας σου ύπαρξης
'Ασε να όραματιστώ τις νεκρές άναμνήσεις μου
(* Άνελέγητο κύμα τής νιότης μου).

"Ω ψυχή την άγωνία έρωτευμένη!

Και δὲ βλέπω μπροστὰ τόσα χρόνια παρὰ μόνο τὸν
δίδυμο ἀδερφό μου).

Π

Σὲ τούτη τῇ φωτογραφίᾳ ἤμουνα νέος κοντὰ 22
χρονῶ· ἐδῶ εἶναι ἡ γυναίκα π' ἀγαποῦσα: ἡ
γυναίκα μου

Τῇ λέγανε Μάρθα· ἔσφιγγε τὸ γιό μου μὲ λαχτάρα
στὴν ἀγκαλιά της

Δὲ μοῦ 'πε: «Χάιρομαι πού πᾶς νὰ πολεμήσεις».

Ἔκλαιγε σὰν ἓνα μικρὸ κοριτσάκι.

Κι ἐδῶ κάποιο στίτι παλιὸ μ' ἕναν κῆπο στὴ μέση
καί μ' ἀθη...

...Θυμᾶσαι ὅταν ἤμασταν παιδιὰ εἴχαμε ἓνα ξύλι-
νο ἄλογο καὶ μιὰ γυαλιστερὴ τρομπέτα

Τὰ βράδια ξαγρυπνοῦσαμε στὰ βιβλία μὲ τίς ἀρ-
χαῖες ἡρωικὲς ἱστορίες

Τὸν ἀθῶο μας ὕψο τυράννησαν οἱ ἀντίλαλοι τῶν
φημισμένων πολεμιστῶν

Ἔστερα τὰ ξεχάσαμε ὅλα αὐτὰ σὲ μιὰ γωνιά γε-
λώντας γιὰ τὰ παιδιάστικα καμώματα.

Ἴσως αὐριο μιὰ τόση τρυπίτσα μοῦ χαράξει τὸ μέ-
τωπο

ἌΩ μιὰ τρυπίτσα πού χωρᾶ ὅλο τὸν τόνο τῶν ἀν-
θρώπων

Ποιὸς εἶμαι; Ποῦ βρίσκομαι; Σκύστε τὰ ροῦχα
μου ἐδῶ μπροστὰ στὸ στήθος

σέ πείσω όπωσδήποτε, πώς αυτό τό πράγμα στη γωνιά ήτανε κάποτε σαν κι έσένα. Μέν πρόσωπο και μέ κεφάλι.

Όσονόπω όμως, ως τ' όμολογήσουμε, ό καιρός διορθώνεται και νά πού στό διπλανό κέντρο άφχισαν κιόλας οι δοκιμές.
Αύριο είναι Κυριακή.

Σιγά-σιγά αδειάσανε οι δρόμοι και τά στίπια, όμως άκρημη κάποιος έμεινε και τρέχει νά προφτάσει. Και ρυθμικά χτυπήσανε μιá-μιá οι ώρες κι άνοιξαν πόρτες και παράθυρα μ' έξαισιες άποκεφαλισμένες μορφές

“Υστερα ήρθανε τά λάβαρα, οι σημαίες κι οι φανφάρες κι οι τοίχοι γκρεμιστήκανε άπ' τις άναρτες κραυγές

Πτώματα άκέφαλα χορεύανε τρελά και τρέχανε σά μεθυσμένα όταν βαρούσανε οι καμπάνες

Τότε, θυμάσαι, πού μου λές: “Ετέλειωσεν ό πόλεμος!

“Όμως ό Πόλεμος δέν τέλειωσεν άκόμα.
Γιατί κανέννας πόλεμος δέν τέλειωσε ποτέ!

“Ημασταν όλοι μαζί και ξεδιπλώναμε άκούραστα τις ώρες μας

Τραγουδούσαμε σιγά για τίς μέρες πού θά 'ρχόντανε φορτωμένες πολύχρωμα όράματα

Αυτός τραγουδούσε, σωπαίναμε, ή φωνή του ξυπνούσε μικρές πυρκαγιές

Χιλιάδες μικρές πυρκαγιές πού πυρπολούσαν τή νύκτη μας

Μερώνυχτα έπαιζε τό κρυφτό μέ τό θάνατο σέ κάθε γωνιά και σοκάκι

Λαχταρούσε ξεχνώντας τό δικό του κορμί νά χάρψει στός άλλους μιάν “Ανοιξη.

“Ημασταν όλοι μαζί μα θαρρείς πώς αυτός ήταν όλοι. Μιά μέρα μās σφύριξε κάποιος στ' άφτί: “Πέθανε ό Χάρης”

«Σκοτώθηκε» ή κάτι τέτοιο. Λέξεις πού τίς άκούμε κάθε μέρα.

Κανείς δέν τόν είδε. Ήταν σούρουπο. Θά 'χε σφιγμένα τά χέρια όπως πάντα

Στά μάτια του χαράχτηκεν άσβηστα ή χαρά τής καινούριας ζωής μας

Μά όλα αυτά ήταν άπλά κι ό καιρός είναι λίγος.
Κανείς δέν προφταίνει.

...Δὲν εἶμαστε ὅλοι μαζί. Δυὸ-τρεῖς ξενιτεύτηκαν
Τράβηξεν ὁ ἄλλος μακριὰ μ' ἓνα φέρσιμο ἄοριστο
κι ὁ Χάρης σκοτώθηκε
Φύγανε κι ἄλλοι, μᾶς ἤρθαν καινούριοι, γέμισαν οἱ
δρόμοι
Τὸ πλήθος ξεχύνεται ἀβάσταχτο, ἀνεμίζουνε πάλι
σημαῖες
Μισσιγώνει ὁ ἀγέρας τὰ λάβαρα. Μὲς στὸ χάος
κυματίζουν τραγούδια.
"Ἄν μὲς στὶς φωνὲς πού τὰ βράδια τρυποῦνε ἀνε-
λέητα τὰ τεῖχη
Ξεχώρισες μιά: Εἶν' ἡ δική του. Ἄνάβει μικρὲς
πυρκαγιές
Χιλιάδες μικρὲς πυρκαγιές πού πυρπολοῦν τὴν ἀ-
τίθαση νιότη μας
Εἶν' ἡ δική του φωνή πού βουίζει στὸ πλήθος τρι-
γύρω σὰν ἥλιος
Π' ἀγκαλιάζει τὸν κόσμο σὰν ἥλιος πού σταθίζει.
Τὶς πίκρες σὰν ἥλιος
Πού μᾶς δείχνει σὰν ἥλιος λαμπρὸς τὶς χρυσὲς πο-
λιτεῖες
Πού ξανοίγονται μπρὸς μας λουσμένες στὴν Ἄλη-
θεια καὶ στὸ αἶθριο τὸ φῶς.

ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

N.M.

Ἀκόμα πιὸ κοντά· καὶ δὲ θὰ σπάσουν ἂν δὲ σπά-
σουν τώρα τὰ δεσμά σου
Δὲ θὰ μπορούμε νὰ ρωτήσουμε τὴ διψασμένη ἀγω-
νία μας:
Γιατί δὲν πεθαίνουνε πιὰ αὐτὲς οἱ μέρες πού μᾶς
λεηλάτησαν τόσο;
Ἡ στὸ χρόνο π' ἀρχίσαμε ν' ἀγαποῦμε σὰν ἄντρες
καὶ τὰ κορίτσια τραβοῦσαν τὸ χέρι τους χωρὶς
νὰ ξέρουν τὸ γιατί
Κι ὅμως, ἴσως νὰ ἴτανε κι ὠραῖο, σὰν ἓνα βιβλίο
ἀνοιχτό, νὰ περνούσανε οἱ ὥρες ἀθρόυβα τρι-
γυρισμένες ἀσφάλεια
Καὶ νὰ ξεχάσουμε τὸ θάνατο ἐμεῖς πού ζηλέψαμε
τὶς πεταλοῦδες μὲς στὶς καλοκαιριάτικὲς μας
ἀναμνήσεις.

Μιὰ μέρα θὰ γράψω τὴν ἱστορία τῶν χρόνων μου
Ἐνας κῆπος μ' ἄδικα κομμένα ἀγουρα ρόδα
Μιὰ θάλασσα πού ταξιδεύουε τὰ πλοῖα χωρὶς προ-
ορισμούς
Πρόσωπα σπαταλημένα τὴν ἐποχὴ πού κατόρθω-
σαν ν' ἀγγίξουν ἐλαφρὰ μιὰ συνετὰ φυλαγμένη
πτύχή μας

ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ

"Ένα χῶρο νὰ σταθοῦμε ζητήσαμε, δίχως ὑποτιθέ-
 μενα προνόμια ἢ ξέχωρη ἀξία
 "Ένα ἀναγκαῖον ὑστέρημα εἰς ὅλους περιττόν (κι ἡ
 εὐαισθησία σὲ τέτοιες στιγμὲς τί χρησιμεύει;)
 "Ὅπως λ.χ. ὁ Γιῶργος Τάδε φίλος λυρικὸς ποιητῆς
 ποζάρει ἐπιμελῶς καὶ πείσμων στὰ πάνω ρά-
 φια τῶν ἐπαρχιακῶν βιβλιοπωλείων
 "Ὅπως στὸ θερινὸ κίνηματογράφο ποὺ δὲν πειρά-
 ζεται ἀπὸ τὴ νόσηση τῶν φιλησύχων ἡμερομι-
 σθίων τῆς συνοικίας.
 Εἴμαστε συνεπῶς πολὺ ἱκανοποιημένοι πιστεύον-
 τας —ὀψίμως— ἀσυζητητῆ σὲ σοφάτατα προ-
 γονικά ἀποφθέγματα.
 Νὰ ποῦμε τὸ «οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ» ἢ «μηδὲν
 ἄγαν» καὶ τὰ παρόμοια
 Ἐνδεδυμένοι εὐπρεπῶς μὲ καινούργη ὑποδήματα καὶ
 γραβάτες ἡμίμαυρες παρελθούσης νεότητος
 Διηγούμεσθε, ἐν κύκλῳ στενῷ, πῶς τῆ ζωῆ μας
 τυράνησε ἕνας ἄγρονος ἔρωτας —πρὶν τόσα ἢ
 τόσα χρόνια— μιὰ ἀπασχόληση κι αὐτὸ, νὰ μὴν
 τὸν ἔχεις ἀκόμα ξεχάσει
 Σὲ μιὰ δεδομένη ἡλικία δὲν ἀρνιούμεσθε πῶς γρά-
 ψαμε καὶ στίχους — ὦ νεότης, μ' ἕνα χαμό-

γελο συγκαταβατικὸ

"Ἡ διαβάσαμε τὴν «Άννα Καρενίνα» σὲ μετάφρα-
 ση ἀργώστου κι ἄλλες μηδαμινότατες κοινο-
 τοπίες.

Ἐπιτέλους ἕναν χῶρον ἀπλούστατον, ἔστω 1×2,
 δίχως ὑποτιθέμενα προνόμια ἢ ξέχωρη ἀξία
 Ἄνθρωποι χωρὶς καμιά ιδιαίτερη ἰδεολογία, ὄχι
 αἰσθαντικότητα, ὄχι ἀπογοητευμένοι, ἄνθρω-
 ποι ἀπλῶς.

ΕΠΟΧΕΣ 3

Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΝΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ...

‘Η αγάπη είναι ο φόβος που μᾶς ἐνώνει με τούς
ἄλλους.

“Όταν ὑπόταξαν τὶς μέρες μας καὶ τὶς κρεμάσανε
σὰ δάκρυα

“Όταν μαζὶ τους πεθάνανε σὲ μιὰν οἰκτρὴ παρα-
μόρφωση

Τὰ τελευταῖα μας σχήματα τῶν παιδικῶν αἰσθη-
μάτων

Καὶ τί κρατᾶ τάχα τὸ χέρι που οἱ ἄνθρωποι δίνουν;
Ξέρει νὰ σφίξει γερὰ ἐκεῖ που ὁ λογισμὸς μᾶς ξεγελά
Τὴν ὥρα που ὁ χρόνος σταμάτησε καὶ ἡ μνήμη
Ξεριζώθηκε

Σὰ μιὰν ἐκζήτηση παράλογη πέρα ἀπὸ κάθε νόημα;
(Κι αὐτοὶ γυρίζουν πίσω μιὰ μέρα χωρὶς στὸ μυα-
λό μιὰ ρυτίδα

Βρῶσκουνε τὶς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιὰ τους
που μεγάλωσαν

Πηγαίνουνε στὰ μικρομάγαζα καὶ στὰ καφενεῖα
τῆς συνοικίας

Διαβάζουνε κάθε πρωὶ τὴν ἐποποιία τῆς καθημε-
ρινότητας).

Πεθαίνουμε τάχα γιὰ τούς ἄλλους ἢ γιὰ τὴν ἐπι-
κοῦμε τὴ ζωὴ

“Η γιατί έτσι φτύνουμε ένα-ένα τὰ τιποτένια ὀμοιώματα

Καὶ μιὰ στιγμή στὸ στεγνωμένο νοῦ τους περνᾶ μιὰν ἡλιαχτίδα

Κάτι σὰ μιὰ θαμπὴν ἀνάμνηση μιᾶς ζωικῆς προϊστορίας.

Φτάνουνε μέρες πού δὲν ἔχεις πιά τί νὰ λογαριάσεις Συμβάντα ἐρωτικά καὶ χρηματιστηριακὲς ἐπιχειρήσεις

Δὲ βρίζεις καθρέφτες νὰ φωνάξεις τ' ὄνομά σου Ἄπλές προθέσεις ζωῆς διασφαλίζουν μιὰν ἐπικαιρότητα

Ἄνισα, πόθοι, ὄνειρα, συναλλαγές, ἐξαπατήσεις

Κι ἂν σκέφτομαι εἶναι γιατί ἡ συνήθεια εἶναι πιὸ προσιτὴ ἀπὸ τὴν τύψη.

Μὰ ποιὸς θὰ ῥθει νὰ κρατήσει τὴν ὄρμη μιᾶς μπόρας πού πέφτει;

Ποιὸς θὰ μετρήσει μιὰ-μιὰ τὶς σταγόνες πρὶν σβήσουν στὸ χῶμα

Πρὶν γίνουν ἓνα μὲ τὴ λάσπη σὰν τὶς φωνές τῶν ποιητῶν;

Ἐπαίτες μιᾶς ἄλλης ζωῆς τῆς Στιγμῆς λιποτάχτες Ζητοῦνε μιὰ νύχτα ἀπρόσβλητη τὰ σάπια τους ὄνειρα.

Γιατί ἡ σιωπὴ μας εἶναι ὁ δισταγμὸς γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο.

Σκυφοὶ περάσανε καὶ φύγανε, δειλοί, μ' ἓναν ἴσκιο στὰ μάτια

Οὔτε ἓνα μαντήλι ἀνεμίσανε —ξέραμε τὸ χαιρετισμό τους—

Ἡ σκόνη μπῆκε στὰ σπίτια μας ἀπὸ τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων

Φτάνουνε τόσο μικρὲς οἱ ἐποχὲς πού δὲν ἔχουν τὸν καιρὸ νὰ φωτίσουν τὴ σιωπὴ μας.

Εἶναι πού ὄλοι οἱ χειμῶνες περάσανε καὶ διαβαστήκαν ὅλα τὰ βιβλία

Σὰν τὶς διαβατικὲς γυναῖκες πού παραλλάζουνε τ' ὄνομα.

Ἐμεῖς πιστεύουμε ἐκεῖ πού ἓνας ἄλλος θὰ τ' ἀπόδιωχνε σὰν ἓνα ὄνειρο κακὸ

Σὰ μιὰ νεροποντὴ πού τὸν βρῆκε στὴ μέση τοῦ κάμπου

Σὰ μιὰ φρικτὴ περιπέτεια πού ξεβιδώνει τὸ λογικὸ του

Ἡ μνήμη τους εἶναι τὸ πόδι πού νοσταλγεῖ ὁ ἀνάπτηρος

Εἶναι ἡ σπασμένη θερμάστρα στὸ γενναριάτικο δωμάτιο

Εἶναι τὰ φύλλα πού στοιβάζονται καὶ ξεθωριάζουν στὸ συρτάρι.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οί στίχοι αὐτοὶ μπορεῖ καὶ νὰ ᾶναι οἱ τελευταῖοι.
Οἱ τελευταῖοι: στοὺς τελευταίους ποὺ θὰ γραφτοῦν
Γιατὶ οἱ μελλούμενοι ποιητὲς δὲ ζοῦνε πιά.
Αὐτοὶ ποὺ θὰ μιλοῦσανε πεθάναν ὅλοι: νέοι.
Τὰ θλιβερὰ τραγούδια τους γενήκανε πουλιὰ
Σὲ κάποιον ἄλλον οὐρανὸ ποὺ λάμπει ζένοσ ἥλιος
Γενῆκαν ἄγριοι ποταμοὶ καὶ τρέχουνε στὴ θάλασσα
Καὶ τὰ νερά τους δὲν μπορεῖς νὰ ξεχωρίσεις
Στὰ θλιβερὰ τραγούδια τους φῦτρασε ἕνας λωτὸς
Νὰ γεννηθῶμε στὸ χυμὸ του ἐμεῖς πιά νέοι.

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ...

Αὐτοὶ δὲν εἶναι οἱ δρόμοι ποὺ γνωρίσαμε
, Ἀλλότριο πλῆθος ἔρπει τώρα στίς λεωφόρους
, Ἀλλάξαν καὶ τῶν προαστίων οἱ ὀνομασίες.
, Ὑψώνονται ἄσυλα στὰ γήπεδα καὶ στίς πλατείες.
Ποιὸς περιμένει τὴν ἐπιστροφή σου; Ἐδῶ οἱ ἐπί-
γονοὶ

Λιθοβολοῦν τοὺς ξένους, θύουν σ' ὀμοιώματα,
Εἶσαι ἕνας ἄγνωστος μὲς στὸ ἄγνωστο ἐκκλησία-
σμα

Κι ἀπὸ τὸν ἄμβωνα ἀφορίζουνε τοὺς ξένους
Ρίχνουνε στοὺς ἀλλόγλωσσους κατάρεις.

Ἐσὺ στοὺς σκοτεινοὺς διαδρόμους χώσου
Στίς δαιδαλώδεις κρύπτες ποὺ δὲν προσεγγίζει
Οὔτε φωνὴ ἀγριμοῦ ἢ ἦχος τυμπάνου.

Ἐκεῖ δὲ θὰ σὲ βροῦν. Γιατὶ ἂν σ' ἀφορίσουν
Κάποιοι — ἀναπόφευκτα — στὰ χεῖλη τους θὰ
σὲ προφέρουν

Οἱ σκέψεις σου θ' ἀλλοιωθοῦν, θὰ σοῦ ἀποδώ-
σουν

Ψιθυριστὰ προθέσεις, θὰ σὲ ὑμνήσουν.
Μὲ τέτοιες προσιτὲς ἐπιτυχίες θὰ ἡττηθεῖς.
Τεντώσου ἀπορρίπτοντας τῶν λόγων σου τὴν
πανοπλία

Κάθε ἐξωτερικὸ περίβλημά σου περιττὸ
Καὶ τῆς Σιωπῆς τὸ μέγα διάστημα, ἔτσι,
Τεντώσου νὰ πληρώσεις συμπληγῆς.

ΤΟ ΔΕΙΠΝΟ

(«Στὸ βάθος κῆπος»). Γραφικῆς οἱ παραστάσεις:
Ἐδῶ ὁ Σιληγὸς καὶ οἱ Φαῦνοι. Ἐκεῖ ἡ Δικαιοσύνη
Μὲ τὸ σπαθί ἢ τῆ Ζυγαριᾶ· οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου.
Κόπηκε τὸ ψωμί καὶ τὸ κρασί μοιράστηκε στίς
κούπες

Κι ὅπως κανεῖς δὲν ἔλειπε, οἱ συνδαιτυμόνες
Στῆς οικειότητος τῆ ζεστασιᾶ πρᾶα δοσμένοι
Μέσα στὰ γέλια καὶ στίς σοβαρῆς κουβέντες, ὅπως
πάντα,

Στ' ἀστεῖα πειράγματα καὶ στὰ λαφρὰ τραγοῦδια.
Ὅμως οἱ ὄρες βάραιναν καὶ ὅταν χτυπήσαν ρυθμικά
Οἱ δώδεκα, ὅλοι χαμήλωσαν τὰ μάτια νὰ μὴν κοι-
ταχτοῦνε

—Ἐφτασε ἡ ὥρα καὶ δὲν εἶχε ἀκόμα ἡ προδοσία
γίνει—

Μοιράστηκε πάλι ψωμί καὶ τὰ μαχαίρια περιμέναν
Κρυφὰ στίς φουχτες ἔτοιμα, σὰν ὄρθια λέξη, σὰ φιλί.
Μιλοῦσαν ἤρεμα σὰν πρῶτα, στῆ φωνῆ
Κανένα τρέμουλο, ὄχι λιποψύγισμα ἢ δειλία.
Ἴσως καὶ ἀπόψε ἢ στιγμὴ δὲν ἔφτασε — μὰ παρα-
μόνευε

Τὸ Τέλος, ὄρμιμο, ἀδυσώπητο, μέσα στὸ βάρος τό-
σων τύψεων.

ΚΑΘΕ ΠΡΩΙ...

Κάθε πρωί
Καταργοῦμε τὰ ὄνειρα
Χτίζουμε με περισκεψη τὰ λόγια
Τὰ ρούχα μας εἶναι μιά φωλιά ἀπὸ σίδερο
Κάθε πρωί
Χαιρετᾶμε τοὺς χτεσινούς φίλους
Οἱ νύχτες μεγαλώνουν σὰν ἀρμόνικες
— Ἦχοι, καημοί, πεθαμένα φυλιά.
(Ἀσήμαντες
, Απαριθμήσεις
— Τίποτα, λέξεις μόνο γιὰ τοὺς ἄλλους.

Μὰ ποῦ τελειώνει ἡ μοναξιά;).

ΚΙ ΗΘΕΛΕ ΑΚΟΜΗ...

Κι ἤθελε ἀκόμη πολὺ φῶς νὰ ξημερώσει. Ὅμως
ἐγώ
Δὲν παραδέχτηκα τὴν ἴττα. Ἔβλεπα τώρα
Πόσα κρυμμένα τιμαλφῆ ἔπρεπε νὰ σώσω
Πόσες φωλιές νεροῦ νὰ συντηρήσω μέσα στὶς φλό-
γες.
Μιλᾶτε, δείχνετε πληγές ἀλλοφρονες στoὺς δρόμους
Τὸν πανικό ποὺ στραγγαλίζει τὴν καρδιά σας σὰ
σημαία
Καρφώσατε σ' ἐξῶστες, με σπουδῆ φορτώσατε τὸ
ἐμπόρευμα
, Ἡ πρόγνωσίς σας ἀσφαλής: Θὰ πέσει ἡ πόλις.
, Ἐκεῖ, προσεχτικά, σὲ μιὰ γωνιά, μαζεύω με τάξη,
Φράζω με σύνεση τὸ τελευταῖο μου φυλάκιο
Κρεμῶ κομμένα χέρια στoὺς τοίχους, στολίζω
Μὲ τὰ κομμένα κρανία τὰ παράθυρα, πλέκω
Μὲ κομμένα μαλλιά τὸ δίχτυ μου καὶ περιμένω.
, Ὁρθιος, καὶ μόνος σὰν καὶ πρῶτα περιμένω.

ΕΚΕΙ...

Ἐκεῖ θὰ τὰ βρεῖς.

Κάποιο κλειδί

Πού θὰ πάρεις

Μονάχα ἐσύ πού θὰ πάρεις

Καὶ θὰ σπρώξεις τὴν πόρτα

Θ' ἀνοίξεις τὸ δωμάτιο

Θ' ἀνοίξεις τὰ παράθυρα στὸ φῶς

Ζαλισμένα τὰ ποντίκια θὰ κρυφτοῦν

Οἱ καθρέφτες θὰ λάμψουν

Οἱ γλόμπτοι θὰ ζυπνήσουν ἀπ' τὸν ἄνεμο

Ἐκεῖ θὰ τὰ βρεῖς

Κάπου — ἀπ' τὶς βαλίτσες καὶ τὰ παλιοσιδέρα

Ἀπ' τὰ κομμένα καρφιά, δόντια σκισμένα,

Καρφίτσες στὰ μαξιλάρια, τρύπιες κορνίζες,

Μισοκαμένα ξύλα, τιμόνια καραβιῶν.

Θὰ μείνεις λίγο μέσα στὸ φῶς

Ἦστερα θὰ σφαλίσεις τὰ παράθυρα

Προσεχτικὰ τὶς κουρτίνες

Ξεθαρρεμένα τὰ ποντίκια θὰ σὲ γλείφουν

Θὰ σκοτεινιάσουν οἱ καθρέφτες

Θ' ἀκινήσουν οἱ γλόμπτοι

Κι ἐσύ θὰ πάρεις τὸ κλειδί

118

Καὶ μὲ κινήσεις βέβαιες χωρὶς τύψεις

Θ' ἀφήσεις νὰ κυλήσει στὸν ὑπόνομο

Βαθιὰ-βαθιὰ μὲς στὰ πυκνὰ νερά.

Τότε θὰ ξέρεις.

(Γιατὶ ἡ ποίηση δὲν εἶναι ὁ τρόπος νὰ μιλήσουμε,

Ἀλλὰ ὁ καλύτερος τοῦχος νὰ κρύψουμε τὸ πρόσω-
πό μας).

119

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ 2

Μιλῶ γιὰ τὰ τελευταῖα σαλπίσματα τῶν νικημέ-
νων στρατιωτῶν
 Γιὰ τὰ τελευταῖα κουρέλια ἀπὸ τὰ γιορτινά μας
φορέματα
 Γιὰ τὰ παιδιὰ μας πὸν πουλᾶν τσιγάρα στοὺς δια-
βάτες
 Μιλῶ γιὰ τὰ λουλούδια πὸν μαραθθήκανε στοὺς τά-
φους καὶ τὰ σαπίζει ἡ βροχὴ
 Γιὰ τὰ σπίτια πὸν χάσκουνε δίχως παράθυρα σὰν
κρανία ξεδοντιασμένα
 Γιὰ τὰ κορίτσια πὸν ζητιανεύουν δείχνοντας στὰ
στήθια γιὰ τὶς πληγές τους
 Μιλῶ γιὰ τὶς ξυπόλυτες μάνες πὸν σέρνονται στὰ
χαλάσματα
 Γιὰ τὶς φλεγόμενες πόλεις τὰ σωριασμένα κουρά-
ρια στοὺς δρόμους
 Τοὺς μαστροποὺς ποιητὲς πὸν τρέμουνε τὶς νύχτες
στὰ κατώφλια
 Μιλῶ γιὰ τὶς ἀτέλειωτες νύχτες ὅταν τὸ φῶς λιγο-
στεύει τὰ ξημερώματα
 Γιὰ τὰ φορτωμένα καμιόνια καὶ τοὺς βηματισμοὺς
στὶς ὕψες πλάκας

Γιὰ τὰ προσῦλια τῶν φυλακῶν καὶ γιὰ τὸ δάκρυ
τῶν μελλοθανάτων.

Μὰ πὸν πολὺ μιλῶ γιὰ τοὺς ψαράδες
 Πι' ἀφήσανε τὰ δίχτυα τους καὶ πήρανε τὰ βήματα
 Τοῦ
 Κι ὅταν Αὐτὸς κουράστηκε αὐτοὶ δὲν ξαποστάσαν
 Κι ὅταν Αὐτὸς τοὺς πρόδωσε αὐτοὶ δὲν ἀρνηθῆκαν
 Κι ὅταν Αὐτὸς δοξάστηκε αὐτοὶ στρέψαν τὰ μάτια
 Κι οἱ σύντροφοι τοὺς φτύνανε καὶ τοὺς σταυρῶναν
 Κι αὐτοί, γαλήνιοι, τὸ δρόμο παίρνουνε π' ἄκρη δὲν
ἔχει.

Χωρὶς τὸ βλέμμα τους νὰ σχοτεινιάσει ἢ νὰ λυγίσει
 "Ὅρθοι καὶ μόνοι μὲς στῆ φοβερῇ ἐρημία τοῦ πλή-
θους.

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ 3

Στη Νόσα

Τώρα, μιλῶ πάλι σάν ἓνας ἄνθρωπος πού γλίτωσε
ἀπ' τὸ λοιμὸ
Ἐπισκέπτομαι τοὺς φίλους μου, ξέρω πολλοὺς πού
σώθηκαν
(«Ἵπάρχει πάντα μιὰ ἀναχώρηση»), ἔτσι εἶχα κά-
ποτε πει
Ἄλλοτε πάλι μίλησα γιὰ μιὰν ἄγνωστη ἀρρώστια
— ποῖός τὰ θυμάται;).

Πέρασαν πιά οἱ καταδικασμένες μέρες ἀνοίξαν τὰ
παράθυρα
Χαρούμενοι οἱ ὀδοκαθαριστὲς σαρώνουνε στοὺς δρό-
μους τὰ σκουπίδια
Ἄρχισε πάλι ἡ ζωή, οἱ ἐγγραφεῖς στοὺς συλλό-
γους καὶ τὰ ἰνστιτούτα
Οἱ ἀγκυλωσμένοι ἔφηβοι στὶς πλατεῖες, τὰ ἀκα-
τάλληλα ἔργα στοὺς κινηματογράφους
Οἱ ἀγγελίες στὶς ἐφημερίδες· πέρασε πιά ἡ κακὴ
ἀποκριὰ
Οἱ προσωπίδες κάρηκαν τὰ παλιὰ ὀνόματα λησμο-
νηθῆκαν
Καὶ τὸ δημοτικὸ συμβόλιο συνεδριάζει γιὰ τὴ με-
τονομασία τῶν ὁδῶν.

Ραούλ, ἐσένα πάλι σκέφτομαι πού δὲν πρόλαβες νὰ
γίνεις σοφός, νὰ συζητήσεις,
Νὰ δεῖς τὴν ἄλλη πλευρὰ τῶν πραγμάτων, νὰ μά-
θεις νὰ σιωπᾶς·
Δὲ σοῦ ἔμελλε νὰ πιθανολογεῖς, νὰ βγάξεις συμπε-
ράσματα

Δὲ σοῦ ἔμελλε νὰ διδάχτεῖς κι ἐσύ τὴν ἀριθμητι-
κὴ τῶν ἰδεῶν.

ΟΙ ΣΩΣΙΕΣ

Τώρα πού γίναμε πλούσιοι — ἢ «βρήκαμε τὸν τρό-
πο μας) πού λένε—
(Πέρασαν τόσα και τόσα γιὰ νὰ ἴβρει τὸν τρόπο του
ὁ καθέννας)

Τώρα στὸ πόδι μας θὰ βρεῖτε πάντα κάποιον ἄλλον·
Βέβαια τὸν πληρώνουμε ἀδρά, τὸν συνητροῦμε, τὸν
προσέχουμε

Κι αὐτὲς οἱ ἐγγειρήσεις κοστίζουνε πολὺ, θέλουμε
χρόνο

Πῶς νὰ φορμάρεις ἓνα τυχὸν ξένο πρόσωπο σὰν
τὸ δικό σου

Νὰ πάρεις δασκάλους, νὰ διδάξεις τὴν κάθε σου
κίνηση, κάθε λυγμό.

Μὰ οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι πάντοτε βρίσκονται
δὲν ἔχουν τίποτα νὰ χάσουν

Αὐτοὺς θὰ δεῖτε τώρα στὰ κέντρα, στίς συνανα-
στροφές, νὰ ὑπογράφουν γραμμάρια

Νὰ ὑποφέρουν, νὰ χαίρονται, νὰ σᾶς ἐξαπατοῦν τε-
λοσπάντων.

Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι — πρόσεξε αὐτὸ τό: ἐμεῖς οἱ ἴδιοι—
λέμε νὰ μαζευόμαστε καμιὰ φορὰ

Ἐρίσαμε μιὰ — τὸ πολὺ — στὰ δέκα χρόνια νὰ λέμε
τὰ παλιά.

Θά μείνω κι ἐγὼ μαζί σας μὲς στὴ βάρκα
 Ὕστερα ἀπ' τὸ φριγτὸ ναυάγιο καὶ τὸ χαμῶ
 Τὸ πλοῖο βουλιάζει τόρα μακριὰ
 (Ποῦ πῆγαν οἱ ἄλλες βάρκες; ποιοὶ γλιτώσαν;)
 Ἐμεῖς θὰ βροῦμε κάποτε μιὰ ξέρα
 Ἐνα νησί ἐρημικὸ ὅπως στὰ βιβλία
 Ἐκεῖ θὰ χτίσουμε τὰ σπίτια μας
 Γύρω-γύρω ἀπ' τὴ μεγάλη πλατεία
 Καὶ στὴ μέση μιὰ ἐκκλησιὰ
 Θὰ κρεμάσουμε μέσα τὴ φωτογραφία
 Τοῦ καπετάνιου μας ποὺ χάθηκε —ψηλὰ-ψηλὰ—
 Λίγο πρὸ χαμηλὰ τοῦ δεύτερου, πρὸ χαμηλὰ τοῦ
 τρίτου
 λὰ παιδιὰ
 Θ' ἀλλάξουμε τίς γυναῖκες μας καὶ θὰ κάνουμε πολ-
 Κι ὕστερα θὰ καλαφατίσουμε ἕνα μεγάλο κοράβι
 Καινούριο, ὀλοκαίνουριο καὶ θὰ τὸ ρίξουμε στὴ θά-
 λασσα.
 Θά 'χουμε γεράσει μὲς θὰ μᾶς γνωρίσουνε.
 Μόνο τὰ παιδιὰ μας δὲ θὰ μοιάζουνε μ' ἐμᾶς.

Εἶστε ὑπὲρ ἢ κατὰ;
 Ἔστω ἀπαντήστε μ' ἕνα ναι ἢ μ' ἕνα ὄχι.
 Τὸ ἔχετε τὸ πρόβλημα σκεφτεῖ
 Πιστεῦο ἀσφαλῶς πὼς σᾶς βασάνισε
 Τὰ πάντα βασανίζουν στὴ ζωὴ
 Παιδιὰ γυναῖκες ἔντομα
 Βλαβερὰ φυτὰ χαμένες ὥρες
 Δύσκολα πάθη χαλασμένα δόντια
 Μέτρια φίλοι. Κι αὐτὸ σᾶς βασάνισε ἀσφαλῶς.
 Μιλᾶτε ὑπεύθυνα λοιπόν. Ἔστω μὲ ναι ἢ ὄχι.
 Σ' ἐσᾶς ἀνήκει ἡ ἀπόφαση.
 Δὲ σᾶς ζητοῦμε φυσικὰ νὰ πάψετε
 Τὶς ἀσχολίες σας νὰ διακόψετε τὴ ζωὴ σας
 Τὶς προσφιλεῖς ἐφημερίδες σας τίς συζητήσεις
 Στὸ κουρεῖο τίς Κυριακές σας στὰ γήπεδα.
 Μιὰ λέξη μόνο. Ἐμπρὸς λοιπόν:
 Εἶστε ὑπὲρ ἢ κατὰ;
 Σκεφθεῖτε το καλά. Θὰ περιμένω.

ΟΛΟ ΚΑΙ ΠΙΟ ΓΥΜΝΑ...

"Όλο και πιο γυμνά
"Όλο και πιο άναρθρα
"Όχι πια φράσεις
"Όχι πια λέξεις
Γραμμάτων σύμβολα
'Αντί για την πόλη ή πέτρα
'Αντί για το σώμα το νύχι
'Ακόμα πιο πολύ: μια αϊμάτινη
Σκοτωμένη κηλίδα
Πάνω στο μικροσκόπιο.

148

ΕΣΥ ΜΟΝΟ ΤΟ ΞΕΡΕΙΣ...

Η.

'Εσύ μόνο το ξέρεις
Πώς χάνεσαι τώρα πώς βουλιάζεις
Μέσα στα ώραϊα χρόνια στ' άσπρα πουκάμισα
Στ' άσπρα χαμόγελα στ' άσπρα καινούρια βιβλία
'Εσύ μόνο το ξέρεις πώς βουλιάζεις
Μές στα καινούρια ρούχα στους φρέσκους δρόμους
Στὰ χειροκροτήματα όταν περνᾶς
Στους εὐγενεῖς ψιθύρους πού πληθαίνουν μπρός σου.
(«Πληθος ἐνέδρες τῆς ζωῆς παραμονεῦαν τὴν πτώ-
ση σου»).

'Ενέδρες ἀπὸ χειροκροτήματα σὰν κούφιε ριπές.

149

Τώρα είναι απλός θεατής
, Ασήμαντος ανθρωπάκος μέσα στο πλήθος
Τώρα πιά δὲ χειροκροτεῖ δὲ χειροκροτεῖται
Ξένος περιφέρεται στῶν ὁδῶν τὸ κάλεσμά.

"Ερχονται ἀπὸ μακριὰ οἱ νέοι σαλπικηκτές
Τῶν ἐπιλέκτων κλάσεων τοῦ μέλλοντος
Οἱ κραυγές τους γκρεμίζουν τὰ σαθρὰ τέλχη
Τῆκουν τὴ λάσπη σὲ φωτεινοὺς ρύακες.
"Ερχονται οἱ ἀγροί, οἱ ἀνυπόκριτοι,
Οἱ βιαστές, οἱ ἀμέτοχοι, οἱ παρθένοι,
Οἱ πονηροὶ συνδαιτυμόνες, οἱ ἀθῶοι
Οἱ ληξιαρχοὶ τῶν ἡμερῶν μας.
"Ερχεται τὸ μεγάλο παρανάλωμα
Μέσα στους πίδακες τῶν πρόσχαρων νερῶν.
"Ερχονται οἱ τελευταῖες προγραφές.

Μὰ τώρα αὐτὸς εἶναι ἀπλὸς θεατῆς
, Ἀνώνυμος ανθρωπάκος μέσα στοῦ πλήθος
Μὲ τὰ χέρια στὸ στήθος σὰν ἔτοιμος νεκρὸς
Τώρα πιά δὲ χειροκροτεῖ δὲ χειροκροτεῖται.

(Νὰ ξέρεις πάντα τὸ π ὅ τ ε καὶ τὸ π ὤ ς).

Σὲ τί βοηθᾶ λοιπὸν ἡ ποίηση
(Αὐτὴ ἐδῶ ἡ ποίηση, λέω)
Στὰ ὑψηλά σου ἰδανικά, στὴ συνείδηση τοῦ χρέους
Στὸ μεγάλο πέρασμα ἀπὸ τὸν καταναγκασμὸ
Στὶς συνθήκες τῆς ἐλευθερίας;

Σὲ τί βοηθᾶ λοιπὸν ἡ ποίηση
— Αὐτό, ἔστω, ποὺ ἐγὼ ποίηση ὀνομάζω—

(Ἄς ζήσουμε λοιπὸν καὶ μὲ αὐτὰ ἢ μόνο μὲ αὐτά).

Δέν υπάρχει ή πληθώρα αλλά τὸ ἕνα
"Οχι τό: ἐν τὸ πᾶν, τὰ κεφαλαῖα γράμματα
Αὐτὸ ποὺ λέν Αἰώνιο ἢ Μεγάλο ἢ ὅπως ἄλλιῶς
Δέν υπάρχει παρὰ ὁ κακοήθης ὄρκος στὸν ἐγκέφαλο
Τὸ ἀναλλοίωτο αἷμα τῆς κυκλοφορίας
Τοῦ νευρικοῦ συστήματος ὁ ὑψηλὸς τόνος
Δέν υπάρχει τὸ σύνολο ἀλλὰ ἡ μονάδα
Αὐτὴ ἢ χαίνουσα ὀπὴ ποὺ μέσα της ριζώνει.
Ριζώνει ἀτέρμονα ὁ φοβερός κοχλίας
Σὲ μιὰ ἐγκοπή του μυστικὴ νὰ φυτευτεῖ
"Ο τελευταῖος σου στίχος καὶ νὰ μείνει.

Ἄδιάλλαχτος, ἀπρόσιτος, ἔτοιμος πάντα.
Χωρὶς δυνατότητες καρποῦ
Χωρὶς δυνατότητες σήψεως.

"Ολα τὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας μας εἶν' ἐντελῶς
φανταστικά.

Καμιά πλέον συσχέτιση μὲ πρόσωπα υπάρξανα.

"Ἡ καὶ ἀκόμα υπαρκτὰ σὲ μιὰ δεδομένη ἐποχὴ.

Γιατὶ καὶ ἡ Ἐποχὴ δέν ὑπῆρξε — μὴ μιλήσεις πιὰ
γί' αὐτήν

Μὲ τὰ ἴδια πάλι λόγια ποὺ δέν ἀλλοιώνονται ἀπὸ
τὸ χρόνο

"Ὅπως τὸ μετάλλο κάτω ἀπὸ τὴ σκουριά, τὸ δέρμα
κάτω ἀπὸ τὸ ροῦχο.

Γιατὶ τὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας μας εἶν' ἐντελῶς
φανταστικά

Οἱ περιπέτειές τους ἀδιάφορες γιὰ τὴν ἱστορία
Ὅυτε κἀν ἔγνη σβησμένων ὀνομάτων γιὰ τοὺς ὀ-
πωσδήποτε ἐπιζήσαντες.

Κατέβασε τίς Μεγάλες Κουρτίνες, φρόξε ὅσο εἶναι
καιρός

Τίς μυστικὲς ρωγμὲς τῶν στίχων, μ' ἕνα χαμόγελο
κι ἐσύ

Ἐποδέξου, ἄρισός, τὴ χαρούμενη καινούρια ἡμέρα

"Ἐλα Γιῶργο — βάλε στὴ θήκη τὸ μαχαίρι.

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

- Γιὰ τοὺς ἐρωτευμένους ποὺ παντρεύτηκαν
Γιὰ τὸ σπίτι ποὺ χτίστηκε
Γιὰ τὰ παιδάκια ποὺ μεγάλωσαν
Γιὰ τὰ πλοῖα ποὺ ἄραξαν
Γιὰ τὴ μάχη ποὺ κερδήθηκε
Γιὰ τὸν ἄσωτο ποὺ ἐπέστρεψε
- Γιὰ ὅλα ὅσα τέλειωσαν χωρὶς ἐλπίδα πιά.

Ο ΣΤΟΧΟΣ

Τὸ θέμα εἶναι τὴν ὥρᾶ τῆς
Καλὰ φάγαμε καλὰ ἤπιαμε
Καλὰ τὴν φέραμε τὴν ζωὴν μας ὡς ἐδῶ
Μικροζῆμιες καὶ μικροκόσμη συμψηφίζοντας

Τὸ θέμα εἶναι τὴν ὥρᾶ τῆς.

ΠΟΙΗΤΙΚΗ

- Προδίδετε πάλι τὴν Ποίησιν, θὰ μὸυ πεῖς,
Τὴν ἱερότερη ἐκδήλωσιν τοῦ Ἀνθρώπου
Τὴ χρησιμποιεῖτε πάλι ὡς μέσον, ὑπόζυγιον
Τῶν σκοτεινῶν ἐπιδιώξεων σας
Ἐν πλήρει γνώσει τῆς ζημίας ποῦ προκαλεῖτε
Μὲ τὸ παράδειγμά σας στοὺς νεωτέρους.
- Τὸ τί δὲ ν προδῶσες ἐ σὺ νὰ μὸυ πεῖς
Ἐσὺ κι οἱ ὅμοιοί σου, χρόνια καὶ χρόνια,
Ἐνα πρὸς ἓνα τὰ ὑπάρχοντά σας ξεπουλώντας
Στὶς διεθνεῖς ἀγορὰς καὶ τὰ λαϊκὰ παζάρια
Καὶ μείνατε χωρὶς μάτια γιὰ νὰ βλέπετε, χωρὶς
ἀφτιὰ
Ν' ἀκούτε, μὲ σφραγισμένα στόματα καὶ δὲ μι-
λάτε.
Γιὰ ποιά ἀνθρώπινα ἱερά μᾶς ἐγκαλεῖτε;
- Ξέρω: κηρύγματα καὶ ρητορείες πάλι, θὰ πεῖς.
Ἐ ναι λοιπὸν! Κηρύγματα καὶ ρητορείες.
- Σὰν π ρ ό κ ε ς πρέπει νὰ κερφώνονται οἱ λέξεις
Νὰ μὴν τίς παίρνει ὁ ἀνεμος.

Πέθανες — κι ἔγινες και σύ: ὁ καλός,
 Ὁ λαμπρὸς ἄνθρωπος, ὁ οἰκογενειάρχης, ὁ πατριώ-
 τής.
 Τριάντα ἔξι στέφανα σὲ συνοδέψανε, τρεῖς λόγιοι
 ἀντιπροσέδρων,
 Ἐφτά ψήφισματα γιὰ τίς ὑπέροχες ὑπηρεσίες σου
 προσέφερες.

Ἄ, ρὲ Λαυρέντη, ἐγὼ ποὺ μόνο τό ἔξεραι τί κάθαρ-
 μα ἦσουν,
 Τί κάλτικος παράς, μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ μέσα στὸ
 ψέμα
 Κοιμῶ ἐν εἰρήνῃ δὲ θὰ ρθῶ τὴν ἡσυχία σου νὰ
 ταφῶ.
 (Ἐγὼ, μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ μὲς στὴ σιωπὴ θὰ τὴν
 ἐξαγοράσω
 Πολὺ ἀκριβὰ κι ὄχι μὲ τίμημα τὸ θλιβερό σου τὸ
 σαρκίο).
 Κοιμῶ ἐν εἰρήνῃ. Ὡς ἦσουν πάντα στὴ ζωὴ: ὁ κα-
 λός,
 Ὁ λαμπρὸς ἄνθρωπος, ὁ οἰκογενειάρχης, ὁ πατριώ-
 τής.

Δὲ θὰ ἴσαι ὁ πρῶτος οὔτε δὲ κι ὁ τελευταῖος.

Γράφω ποιήματα μέσα στὰ πλαίσια ποὺ ὀρίζουν
 οἱ ὑπεύθυνες ὑπηρεσίες
 Ποὺ δὲν περιέχουν τὴ λέξη: Ἐλευθερία, τὴ λέξη:
 Δημοκρατία
 Δὲν φωνασκοῦν: Κάτω οἱ τύρανοι ἢ: Θάνατος
 στοὺς προδότες
 Ποὺ παρακάμπτουν ἐπιμελῶς τὰ λεγόμενα φλέγον-
 τα γεγονότα
 Γράφω ποιήματα ἄνετα και ἀναπαυτικά γιὰ ὅλες
 τίς λογοκρισίες
 Ἀποστρέφομαι τετριμμένες ἐκφράσεις ὅπως: σαπί-
 λα ἢ καθάρματα ἢ πουλημένοι
 Ἐκλέγω σὲ πάσα περίπτωση τὴν ἀρμολιότερη λέξη
 Αὐτὴ ποὺ λέμε «ποιητικὴ»: στιλπνὴ, παρθενικὴ,
 ἰδεατικῶς ὥραία.

Γράφω ποιήματα ποὺ δὲν στρέφονται κατὰ τῆς
 καθεστηκυίας τάξεως.

Κυριακή. Θέ μου σ' ευχαριστούμε
 Δέξου μας σάν πρόβατα στήν άγκαλιά σου άπο-
 λωλότα
 Πολύ άμαρτήσαμε Κύριε, πολύ άδικήσαμε
 Σάν άπιστοι θρηνοῦμε για τὰ επίγεια άγαθά μας
 Λησμονήσαμε τήν αιώνιαν Άνοιξη του Παραδείσου
 Στόν Οίκο σου δεόμεθα συγχωρηθῆναι ήμᾶς
 Σήμερα Κυριακή τὰς εντολάς σου ένθυμούμενοι
 Μή μᾶς έγκαταλείψεις Θεέ μου, εις τὸ σκότος τῆς
 άβύσσου.

(“Άλλωστε, λίαν προσφάτως, προσεφέραμεν
 Είς άρμοδίων έντολάς υπείκοντες,
 Τὸν ὀβολὸν μας διὰ τήν άναστήλωσιν τοῦ Ίεροῦ
 Ναοῦ Σου).

Κανονικά δὲν πρέπει νὰ ᾄχουμε παράπονο
 Καλή κι εγκάρδια ή συντροφιά σας, ὅλο νιάτα,
 Κορίτσια δροσερά — άφριμελή άγέρια
 Γεμάτα πάθος κι έρωτα για τή ζωή και για τή
 δράση.
 Καλά, με νόημα και ζουμι και τὰ τραγουδία σας
 Τόσο, μᾶ τόσο άνθρώπινα, συγκινημένα,
 Για τὰ παιδάκια που πεθαίνουν σ' άλλην "Ηπειρο
 Για ήρωες που σκοτωθῆκαν σ' άλλα χρόνια,
 Για έπαναστάτες Μαύρους, Πράσινους, Κιτρινο-
 πούς,
 Για τὸν καημὸ τοῦ έν γένει πάσχοντος Άνθρώπου.
 Ίδιαιτέρως σᾶς τιμᾶ τούτη ή συμμετοχή
 Στὴν προβληματική και στοὺς άγῶνες τοῦ καιροῦ
 μας
 Δίνετε ένα άμεσο παρόν και δραστικό — κατόπιν
 τούτου
 Νομίζω δικαιούσθε με τὸ παραπάνω
 Δυό-δυό, τρεῖς-τρεῖς, νὰ παίξετε, νὰ έρωτευθεῖτε,
 Και νὰ ξεσκάσετε, άδελφέ, μετα από τὸση κούραση.

(Μᾶς γέρασαν προώρως Γιῶργο, τὸ κατάλαβες;).

‘Ο τύπος νὰ μὴ γράφει ὅ,τι πιθανὸν νὰ ἐμβάλλει εἰς ἀνησυχίαν τοὺς φορτοεφορτωτάς
Οἱ ποιητὲς ὅπως πάντα νὰ γράφουν ὠραῖα ποιήματα.

ΚΡΙΤΙΚΗ

...Καὶ βασικά, λείπουν οἱ προεκτάσεις

Αὐτὴ ἡ γοητευτικὴ ἀσάφεια ποὺ ὑπεβάλλει
Δεύτερα πλάνια καὶ ἀπρόσμενες προοπτικὲς
Ποὺ θέτει θέματα ἐρμηνείας, συζητήσεων,
Ἐποδηλώσει δομὲς καὶ ἀποκαλύπτει οὐσίες
Λεῖπει ἡ παρθενικότητα στὴν ἔκφραση, τὸ ἄλλο
Ἐν τέλει ἡ πρσιματικότης τῶν πραγμάτων — λές
Κι ἔχετε στὸ χέρι ἕνα σφυρὶ καὶ σὰν τοὺς γύφτους
Σφυροκοπᾶτε ἀδιάκοπα στὸ ἴδιο ἀμόνι.

—Σὰν τοὺς γύφτους
σφυροκοπᾶμε
ἀδιάκοπα
στὸ ἴδιο ἀμόνι.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κι ὄχι αὐταπάτες προπαντός.

Τὸ πολὺ-πολὺ νὰ τοὺς ἐκλάβεις σὰ δυὸ θαμποὺς
προβολεῖς μὲς στὴν ὀμίχλη
Σὰν ἓνα δελτάριο σὲ φίλους πού λείπουν μὲ τὴ μο-
ναδικὴ λέξη: ζῶ.

«Γιατὶ», ὅπως πολὺ σωστὰ εἶπε κάποτε κι ὁ φί-
λος μου ὁ Τίτος,

«Κανένας στίχος σήμερα δὲν κινητοποιεῖ τίς μάζες
Κανένας στίχος σήμερα δὲν ἀνατρέπει καθιστώτα».

Ἔστω.

Ἀνάπηρος, δεῖξε τὰ χέρια σου. Κρίνε γιὰ νὰ κριθεῖς.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ 1971